

המדריך לכשירות

במסגרת הטמעת התפיסה של התמחות מבוססת כשירות (CBME – Competence Based Medical Education) בהובלת המועצה המדעית של ההסתדרות הרפואית, אנו שמחים להציג בפניכם את המדריך להגדרת כשירות (בסיס וקליניות) בישראל.

המודל פותח על ידי צוות היגוי מנציגי מגוון איגודים ומוסדות רפואיים בהתאמה למערכת הבריאות בישראל, תוך למידה גם ממודלים דומים בעולם (דוגמת CANMED ו-ACGME).

להלן הכשירות הנבחרות :

- ידע בסיסי וקליני
- מיומנויות קליניות במקצוע
- אתיקה ומקצוענות
- תקשורת בין אישית
- ניהול עבודת צוות
- חוסן
- כישורי למידה, הוראה ומחקר

בהמשך המסמך מופיע פירוט הגדרות הכשירות המורכב ממשפט המתאר את משמעות כל כשירות באופן כללי ומדוגמאות למיומנויות המרכיבות אותה. ההגדרות מתייחסות למומחה לרפואה בישראל (חוצה מקצועות).

המדריך נועד לסייע לכם להתאים ולדייק את הגדרת הכשירות במקצוע הספציפי שלכם, והוא משלים את המדריך לבניית תוכנית התמחות מבוססת כשירות (CBME).

לקריאה נוספת :

<https://www.royalcollege.ca/ca/en/canmeds/canmeds-framework.html>
milestones Guidebook for Residents and Fellows, ACGME, 2020

השימוש בלשון זכר הוא לשם נוחות בלבד. הכוונה לשני המינים.

המדריך נבנה בשיתוף המועצה המדעית, נציגי איגודים, ד"ר רחלי נווה יועצת חינוך רפואי והערכה וגב' רוני רבינר פפר מחברת "לוטם – אסטרטגיות לפיתוח ארגונים".

ידע בסיסי וקליני

הגדרה

בעל הידע התיאורטי הנדרש לביצוע תפקידו ויכולת יישום קליני של הידע לטובת מתן טיפול איכותי למטופל.

מיומנויות חיוניות

- מקבל החלטות קליניות על בסיס ידע רלוונטי, ויכול לתמוך ולהסביר את החלטתו בטיעונים מתאימים.
- מבחין בין עיקר לטפל, מזהה מקרים דחופים.
- בטיפול במקרים מורכבים מזהה את גבולות הידע שלו, יודע היכן לחפש ידע רלוונטי, אילו שאלות עליו להציג והיכן לחפש את התשובות להן.
- מפגין את הידע הנדרש בשיח, בכתב או תוך כדי עבודה עם מטופל.

מיומנויות קליניות במקצוע

הגדרה

המומחה מבצע את הפעולות הרפואיות בסביבת העבודה הקלינית בהתאם לידע הרפואי הנדרש ממקצועו, המיומנויות הקליניות המצופות ומתוך דאגה לשלומות (Well-being) המטופל.

מיומנויות חיוניות

- מבצע תשאול רפואי (אנמנזה) מותאם למקורות קיימים (מטופל, מלווים וכדומה).
- מבצע בדיקה פיזיקלית מותאמת מטרה.
- משתמש באופן מושכל בבדיקות עזר (דימות, מעבדה).
- בונה תוכנית אבחנתית וטיפולית מותאמת למקרה תוך התחשבות ביתרונות וחסרונות הטיפול.
- מתעד בשפה מקצועית ועל פי הכללים המקובלים.
- מבצע פרוצדורות באופן המותאם לדרישות המקצוע וטובת המטופל.

אתיקה ומקצוענות

הגדרה

מפגין מחויבות לבריאות וטובת המטופלים, באמצעות עשייה רפואית אתית ומקצוענית ומתן דוגמה להתנהגות ערכית ואחריות למקצוע ולחברה.

מחויב לקידום בריאות בחברה ובקהילה, תוך הקפדה על ערכים כגון יושרה, אלטרואיזם, ענווה, אנושיות וכבוד.

מיומנויות חיוניות

- מגלה מחויבות לבריאות וטובת המטופל כשיקול המוביל בהחלטותיו.
- בעל מוסר עבודה גבוה, חותר למקצוענות בכל ההיבטים של העשייה הרפואית - מקצועית, ערכית, בינאישית וחברתית.
- מסוגל לזהות דילמות אתיות בשגרת עבודתו, כמו גם לזהות התנהגויות לא אתיות או מקצועיות בקרב אנשי רפואה אחרים, ולהתמודד איתן באופן מיטבי.
- מדווח על טעויות, לומד ומלמד את האחרים למניעת טעויות עתידיות.
- דואג באופן מתמיד לבטיחות המטופל ושיפור האיכות של הטיפול הניתן על ידו ועל ידי הסובבים אותו.
- פועל בהתאם לקוד האתי, הסטנדרט הטיפולי המקובל, ההנחיות המקצועיות וחוקים ותקנות רלוונטיים לעשייתו.
- מקדם בריאות – ממליץ למטופלים על התנהגויות להתנהלות בריאה ולרפואה מונעת.
- מקדם טיפול שוויוני ופועל בכבוד ובהתאם לצרכים הייחודיים עבור כלל האוכלוסיות (מטופלים, מלווים ואנשי צוות) ללא הבדל מגדר, גזע, דת, נטייה מינית, גיל, נכות, מצב סוציו-אקונומי וכדומה.

תקשורת בין אישית

הגדרה

בעל יכולת הקשבה וביטוי באופן שמקדם עשייה אפקטיבית.

רותם ומניע אחרים - מטופלים, עמיתים, כפיפים וממונים.

בעל יכולת המבוססת על הבנה של התפיסות, הרצונות, הרגשות והמניעים המכתיבים את התנהגותם של אנשים, קבוצות ותרבויות.

מיומנויות חיוניות

1. המטופל ומשפחתו

- מקשיב ומביע אמפתיה למטופל ומלוויו, ומתייחס לצרכיו.
- שואל שאלות מכוונות כדי להפיק את המידע הדרוש לצורך הערכה וטיפול רפואי.
- מקיים שיח עם המטופל ומלוויו, תוך שימוש במושגים נהירים ומתן דגש על העברת מסרים בכתב ובעל פה באופן שיובן על ידם (בטיפול שוטף ובמקרים דוגמת הסכמה מדעת או מתן בשורה מרה).
- מודע לאתגרים ופערים בין תרבותיים, בין אישיים ובין מקצועיים, ומגשר עליהם (שפות, תפיסות, אמונות).
- מקיים שיח מכבד עם המטופל ומשפחתו

2. תקשורת עם שותפי תפקיד

- יוצר שיח מכבד עם מגוון שותפי התפקיד באופן המקדם את הטיפול.
- מגלה הקשבה ופתיחות למסרים והשקפות של האחרים.
- מעביר מסרים בכתב ובעל פה באופן נהיר וברור שימנע טעויות (דוגמת הוראות, סיכומים ודו"חות).
- נותן ומקבל משוב מקדם.
- מודע לאתגרים ופערים בין תרבותיים, בין אישיים ובין מקצועיים, ומגשר עליהם (שפות, תפיסות, אמונות).

ניהול עבודת צוות

הגדרה

בעל תפיסה בסיסית כי עבודת צוות חיונית בניהול מוצלח של תהליכי אבחון, טיפול ושיקום המטופל. מוביל צוות מקצועי בביצוע משימות ופעולות טיפוליות. בעל יכולת לשתף פעולה עם אחרים, לרתום אותם לפעולה לקידום התהליך הטיפולי.

מיומנויות חיוניות

- מוביל צוות רב מקצועי להשגת תהליך טיפולי מיטבי.
- רותם אחרים לביצוע משימות נדרשות במסגרת הטיפול.
- מחלק משימות בצוות בהתאמה לרמת המקצועיות הנדרשת, הכישורים ודרישות המשימה.
- יוצר סביבת עבודה נעימה ומעצימה.
- מתווך במצב של חילוקי דעות ועימותים מקצועיים בצוות, ופועל להשגת טיפול מיטבי ובטוח.
- זמין ונגיש לצוות.
- מנהל דיון, טיפול ותחקור רב מקצועי באופן אפקטיבי.
- משתף את כלל הצוות הרלוונטי בידע, בכלים ובמשאבים העומדים לרשותו.

סיון

הגדרה

בעל יכולת להסתגל, לתפקד ולהתמודד בשגרה ולמול מצבי קצה. מכיר ועושה שימוש מושכל במגוון משאבים - אישיותיים, פסיכיים, רוחניים (אמונה, מטרות, משמעות) וחברתיים.

מיומנויות חיוניות

- יודע לבקש עזרה.
- בעל תפיסה חיובית וריאלית אודות ההשפעה העצמית שלו על הסביבה.
- מבין את המשמעות והמטרה בעשייתו, פועל מתוך מערכת ערכים ברורה.
- בעל גמישות מחשבתית ויכולת להכיל שינויים.
- בעל יכולת לזהות מצבי משבר אצל עמיתיו ובעצמו.
- בונה מערכות יחסים חזקות לתמיכה.
- מזהה את הגורמים (מערכתיים ואישיים) המסייעים בהתמודדות עם אתגרים.
- מכיר כלי התמודדות עם לחץ, עומס ומצבי קצה ויודע לעשות בהם שימוש.

כישורי למידה, הוראה ומחקר

הגדרה

פועל באופן מתמיד ללמידה, חקירה והתפתחות אישית ומקצועית, וכמו כן מעביר את הידע לאחרים, מתוך הבנת החשיבות של המשכיות והתפתחות.

מיומנויות חיוניות

- מפגין סקרנות מקצועית ושאיפה להיות מעודכן ולהרחיב את הידע המקצועי, הן ברמה הכללית והן ברמת המקרה הספציפי.
- לומד, מתייעץ ומבקש הדרכה כאשר נתקל בכל אתגר קליני, תיאורטי או ניהולי.
- בעל יכולת הכללה, ניתוח ידע והסקת מסקנות.
- עושה שימוש מושכל במגוון מקורות מידע (דוגמת ספרות מחקרית, שימוש במאגרי מידע, למידת עמיתים, כנסים ופורומים מקצועיים), כולל קריאה ביקורתית (מתודולוגיה והסקת מסקנות) של ספרות עדכנית.
- מזהה פערים בכשירויות שלו ופועל לצמצומם.
- מקנה ידע לאנשים אחרים תוך כדי העמקת הידע שלו.
- משתתף באופן פעיל בהוראת סטודנטים, סטז'רים, מתמחים ואנשי צוות אחרים.
- חותר להצלחת הלומדים תוך יישום עקרונות הוראה דוגמת הגדרת מטרות הלמידה, זיהוי פערים אצל הלומדים, התאמת שיטות ההוראה, הערכה ומתן משוב ללומד.
- מודע למגבלות כישורי ההוראה, המחקר והחניכה שלו (בידע ובכישורים), פועל לשיפורם במקביל למציאת פתרונות ראויים לטובת הלומדים.
- מציג נושא או מחקר באופן מקצועי ורהוט (בכתב או בעל פה) המותאם לכללים המקובלים ומאפשר למידה והערכה על ידי השומעים או הקוראים.
- מפגין ומעודד חשיבה מחקרית, גמישות מחשבתית ושימוש מושכל בכלי מחקר דוגמת שאלת שאלות, ניתוח נתונים והסקת מסקנות בין אם בעבודה הקלינית ובין אם בקידום מחקר.